

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

За наукові кадри

ОРГАН ПАРТКОМУ, РЕКТОРАТУ, ПРОФКОМІВ ТА КОМІТЕТУ ЛКСМУ ОДЕСЬКОГО ОРДЕНА
ТРУДОВОГО ЧЕРВОНОГО ПРАПОРА ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Видається з 1933 р.

№ 31 (1684).

16 ЖОВТНЯ 1987 РОКУ.

Ціна 2 коп.

Рішення XXVII з'їзду КПРС - в життя!

**ТРУДЯЦІ
РАДЯНСЬКОГО
СОЮЗУ!
ТВОРЧО
ЗДІЙСНЮЙТЕ
РЕВОЛЮЦІЙНУ
СПРАВУ.
ПЕРЕБУДОВИ,
ОНОВЛЕННЯ
ЖИТТЯ
СУСПІЛЬСТВА!**

(Із Закликів ЦК КПРС).

в ректораті ОДУ

Хто ж виконуватиме добрі рішення?

НА ЧЕРГОВОМУ ЗАСІДАННІ РЕКТОРАТУ УНІВЕРСИТЕТУ РОЗГЛЯНУТО ПИТАННЯ ПРО РОБОТУ ДЕКАНАТУ ФІЛОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ З РУСИСТАМИ - СТАЖЕРАМИ З НДР.

В інформації з цього питання проректор із зарубіжних зв'язків доцент М. М. Чесноков відзначив, що навчання на філфаку для студентів-стажерів протягом семестру організовується в університеті вже третій рік і має певні традиції й досвід. Але має також і свої непрості проблеми.

Німецька сторона поставила питання про скорочення контингенту стажерів. І справа тут не лише в побутових умовах, з приводу яких були нарікання. Заважають сприятливому співробітництву й інші моменти.

— Ми, — каже Михайло Миколайович, — маємо чітке розуміння, чого та як навчати стажерів з НДР. Апробовано програми з російської мови, і, за висловом керівників німецьких стажерів, гості задоволені теоретичними й практичними заняттями з цього предмету. Іншої вони думки, коли мова заходить про якість викладання наукового комунізму й історії СРСР. Програми з цих дисциплін, як з'ясувалося, недопрацьовані на відповідних університетських кафедрах. Основна причина цього — нескоординованість роботи кафедр, а це призводить до спрощення, до зниження, в кінцевому підсумку, інтересу студентів до суспільних дисциплін.

Деканат для роботи з іноземними студентами і філологічний факультет вже давно подали конкретні рекомендації щодо вдосконалення включеного навчання. Вчена рада університету затвердила їх. Але конструктивні заходи так і лишилися на папері.

Що, зокрема, пропонувалося? Впровадити спеціальну посаду заступника декана з питань включеного навчання; укласти з Лейпцігським університетом прямий договір про співробітництво; забезпечити іноземних стажерів підручниками й навчальними посібниками; доукомплектувати навчальну бібліотеку новою художньою літературою; обладнати лінофонні кабінети сучасною апаратурою.

Питання обговорено. Ухвалено відповідні рішення. Чи не повториться колишня історія і чи не доведеться знову через кілька місяців, на черговому засіданні ректорату, вислуховувати те, про що йде мова зараз? Не хочеться закінчувати традиційним «поживемо — побачимо».

Власкор.

Не можна ігнорувати й таких питань, як забезпечення нормальних умов для життя стажерів, їх поселення разом з радянськими студентами, без чого неможливе створення ефективного мовного середовища.

В обговоренні питання включеного навчання взяли участь декан філологічного факультету доктор філологічних наук Н. М. Шляхова, декан факультету РГФ Л. М. Голубенко, завідувач кафедри російської мови професор Ю. О. Карпенко, завідувач кафедри історії СРСР М. Ю. Раковський, старший викладач кафедри наукового комунізму М. М. Чистякова, проректор з АГЧ І. Г. Рутівський, ректор університету професор І. П. Зелінський.

Всі виступи містили в собі як конкретні пропозиції, спрямовані на поліпшення стану справ, так і розуміння того, що проблема включеного навчання не є проблемою лише деканату для роботи з іноземними студентами чи філологічного факультету.

Перспективну програму розвитку зв'язків із зарубіжними учбовими закладами виклав у своєму виступі ректор університету. Цей розвиток на якісно новій, конструктивній основі, — сказав він, — справа честі не лише ректорату, а й усіх викладачів і вчених університету. Тимчасом, включене навчання, що практикується у нас, виявило чимало слабких місць. Успіх чи неуспіх того чи іншого викладача серед іноземних студентів повинні розглядатися як показник нашого професійного рівня. Підтягуватись до міжнародних стандартів — означає дбати про справжню славу Одеського університету, який у минулому мав у цьому плані справді немеркнучі традиції.

— Багато промовців у своїх виступах, — підкреслив ректор, — називали проблеми, що їх можна розв'язати вже сьогодні. А нерозв'язання їх свідчить лише про нашу інертність, невміння вести справи компетентно, зрештою, про небажання долати труднощі.

Інженерна геологія і урбанізація Всесоюзний семінар

На фото В. Пашука: президія семінару.

13 жовтня цього року на базі Одеського держуніверситету розпочав роботу III Всесоюзний семінар «Сучасні проблеми інженерної геології і гідрогеології території міст і міських агломерацій», організований науковою радою з інженерної геології та гідрогеології АН СРСР, науковою радою з проблем біосфери АН СРСР (секція проблем літосфери), науково-методичною радою з гідрогеології та інженерної геології АН УРСР, Інститутом літосфери АН СРСР, Південним науковим центром АН УРСР, ПІНДІС Держбуду СРСР.

Провідні спеціалісти країни зібралися, щоб обговорити актуальні питання методології й методики інженерно-геологічних та гідрогеологічних досліджень, оцінки наслідків технологічних змін геологічного се-

редовища на території міст і міських агломерацій, впливу змін геологічного середовища на стан інших компонентів навколишнього середовища тощо.

У зв'язку з великим розмахом техногенних впливів на території багатьох населених пунктів, особливо міських агломерацій, помітно посилюється процес підтоплення й осідання, зсувні, карстовосуффоційні та інші шкідливі процеси. Розв'язуючи завдання, накреслені XXVII з'їздом КПРС у справі оптимізації природокористування в країні, взаємодії людини з геологічним середовищем, інженерно-геологічна служба повинна вийти поза рамки завдань підготовчого, передпроектного періоду. Інженерно-геологічні дослідження повинні стати технологією, що стосується всіх стадій існування тих чи ін-

ших міських споруд. Цим питанням на семінарі присвячено кілька доповідей.

Великий інтерес присутніх протягом першого дня роботи семінару викликали доповіді Г. Л. Коффа (Інститут літосфери АН СРСР) із співавторами «Сучасні проблеми інженерно-геологічних досліджень урбанізованих територій», А. А. Коноплянцева (ВСЕДІНГЕО) із співавторами «Вивчення і прогноз змін гідрогеологічних умов території міст» та інші.

Проблеми збереження історичних зон як складової частини геологічного середовища території стародавніх міст було присвячено доповідь Є. М. Пашкіна (МГРІ). Останнім часом ухвалено кілька постанов, пов'язаних із збереженням історико-культурних пам'яток. Антропогенний вплив викликає порушення рівноваги

(Закінчення на 3-ій стор.)

перебудова в дії

КОРИСНО І ПОВЧАЛЬНО

Справу перебудови своєї роботи у світлі постанови січневого (1987 року) Пленуму ЦК КПРС «Про перебудову і кадрову політику партії» у відділі кадрів нашого університету почали, як кажуть, з самого початку: вклали договір на підготовку науково-технічної документації з кафедрою державного й адміністративного права, дали замовлення НДЛ-18.

Такий по-сучасному конструктивний і науково обгру-

нтований підхід до справи виправдав себе. Кафедра (завідуючий професор М. П. Орзіх), маючи на своєму рахунку кілька розробок у плані перебудови роботи з кадрами, виконаних за договорами з виробничими організаціями і апробованих на реалізованість, озброїла працівників відділу теоретично. Організовано також допомогу в діяльності практичній — шляхом правового інструктажу виконавців у

порядку використання документації.

НДЛ-18 під керівництвом Ю. О. Красавіна розробила методичний посібник у роботі з кадрами.

Все це, взяте до уваги керівниками й працівниками інших управлінських підрозділів вузу, допоможе колективу швидше подолати труднощі перебудови й навести, як кажуть, порядок у власному домі.

В. ЦЕСЕЛЬСЬКИЙ,
зав. відділом кадрів.

На рейки конкретного діла

Головна група народного контролю ОДУ разом з факультетськими групами провела цими днями рейд по гуртожитках №№ 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8.

Що ж з'ясувалося? Політико-виховна робота, якщо судити з документів, у гуртожитках ведеться, але чіткого плану їй нема ніде. Працівники кафедри політекономії все ще не спромоглися активізувати свою роботу в цьому плані в гуртожитку № 1. Стан наочної агітації незадовільний. У гуртожитку № 2 досі не доведено до кінця створення на поверххах кутків пам'яті.

З поселенням у гуртожиток студентів у цілому все гаразд, грубих порушень в цій справі не виявлено. Зовсім інша картина, якщо взяти поселення працівників і гостей на літній період. Так, без жодних направлень було поселено 26 чоловік, за листом завідуючого НДЛ-4 ю. М. Ротнера (без відома керівництва університету) — 40 чоловік. А доцент Я. М. Біланчин підписав і проректор О. Г. Топчів завізував направлення В. А. Сатирозі до гуртожитку № 8, в якому сказано: «Прибула на об'єкт 1211, тема «Екологія». Тимчасом ні такого об'єкта, ні такої теми в університеті поки що нема.

Щодо санітарного стану гур-

НАРОДНИЙ КОНТРОЛЬ ДІЄ

тожитків та їх потреб у ремонті, то тут справи не те, що від ідеалу, а й від звичайного пристойного рівня далекі. Наприклад, в гуртожитку № 1 — на грані аварії сантехніка; в гуртожитку № 2 — засипля тарганів і трапляються навіть гризуни, а спортивна кімната, частина стіни в ланкімнаті й стіни на сходових клітках поздувалися від гриба; в гуртожитку № 3 нема гарячої води і протягом семи років не ремонтувалися кімнати; в гуртожитку № 5 просять ремонту двері, вікна й підлога, в кількох місцях протікає дах і несправні санвузли; в гуртожитках № 6 і № 7 несправні душі, брудні стіни й стелі, на газових плитах у кухнях бракує кранів...

Отже, як бачимо, умови проживання студентів у гуртожитках не блискучі. І про це слід серйозно замислитись працівникам адміністративно-господарської частини на чолі з

проректором І. Г. Рутівським.

Та не менш серйозно повинні поставитися до справи й самі господарі студентських домівок. Зараз багато мовиться про самоврядування студентів, але чітких слідів цього самоврядування в таких справах, як організація життя в гуртожитку і збереження довіреного майна комісія не виявила. Лише в гуртожитку № 3 регулярно проводять інвентаризацію і студрада дбає про чергування студентів на поверхах. В інших же гуртожитках за збереження майна й устаткування ніхто практично не відповідає. Зокрема, жодного обліку меблів нема в гуртожитках № 6 і № 7, де коменданти увільнилися з роботи, навіть не передавши матеріальних цінностей. В жодному з гуртожитків нема опису майна, що передається для користування господарям кімнат. Зате є чимало випадків безкарного псування цього майна.

Чимала частка провини за безладдя в гуртожитках припадає на директора студмістечка В. В. Катеринчука, але й самі господарі гуртожитків повинні краще дбати про свій дім. Час вже розмови про самоврядування переводити на рейки конкретного діла.

Г. ОСТРОВСЬКА.

Повернення у молодість

Вони заслуговують на те, щоб їх назвали поіменно, як на вечірній перевірці у військовому підрозділі (на знімку зліва направо): Генріх Самійлович Буберман (Бурмін), Володимир Григорович Лотоцький, Ісаак Соломонович Замороков, Володимир Кирилович Дворовенко, Михайло Михайлович Мажуль, Борис Ушарович Барщевський.

Іх було 31 чоловік, коли в 1937 році вони закінчили фізичний факультет Одеського держуніверситету. В перший день Великої Вітчизняної війни сідмнадцять з них добровольцями пішли захищати Батьківщину. З війни повернулися шестеро. Це — вони.

Невгамовний жартівник і душа групи Володимир Кирилович Дворовенко каже про тих, хто разом із ним через 50 років прийшов у Рідну альма-матер, щоб стрітись з нинішнім деканом факультету, доцентом Георгієм Гавриловичем Чермерсюком (у центрі): «Нам усім зараз більше, аніж 400 років, але менше 500, дружованих наукових праць у нас менше, аніж 400, проте більше 300, половина наявного особового складу — люди з ученими ступенями, урядових нагород — ратних і за мирну працю — більше 50, але менше 100».

Незмінний їх староста, полковник у відставці і викладач Володимир Григорович Лотоцький додає: «Снажи головне: за чужими спинами ніхто з нас не ховався, барменами й офіціантами не працював». Отакі вони, випускники 1937 року.

М. МИКОЛАЄНКО.

2. В хащах старовинного парку

3. ХРАМ НАУКИ

Не слід сприймати цей підзаголовок у тому розумінні, що наука — культ. Храм науки — не спогад про неї, а дім, де вона живе, де працюють її служителі. І коли дім руйнується, це ще не означає, що його господарі займаються вивченням гравітаційних процесів. Так чи інакше, благоліпність храму науки — свідчення серйозності наших до неї почуттів. Буває, певна річ, любов без відгуку: тут уже все залежить від здібностей дослідника. Та частіше наука відповідає взаємністю.

У цьому зв'язку зазначимо, що старовинний парк з його особняками, про які ми ведемо мову далі, — далеко не найгірша форма поклоніння науці: багато університетських лабораторій туляться по підвалах, немов підтверджуючи одвічний потяг дослідників природи до землі. В усякому разі, наші роздуми про форму і зміст тут ніби не дуже й доречні. Навпаки, тріумфує відома приказка про милого, рай та курінь.

Вище ми коротко розповіли про цілу низку серйозних наукових досягнень НДЛ-16 (ботсаду), але це далеко не все. В цих порохнявих стінах справді живе й розвивається велика наука. Критерій тут один: рівень науково-дослідної роботи. А він такий, що, скажімо, в секторі біофізики й екофізики рослин дослідження йдуть за загальносоюзною науково-технічною програмою. Вивчається механізм акліматизації рослин для оптимізації режиму їх вирощування в штучних умовах. Адже в країні багато так званого закритого ґрунту, тобто теплиць, оранжерей. Виникають різні проблеми, наприклад, проблема освітлення. Постійне освітлення рослинам не потрібне, про це знають віддавна. Світло повинне бути пульсуючим. Але потрібен оптимальний режим цієї пульсації. Як його визначити? От якби рослини вміли говорити...

В НДЛ-16 розроблено систему, за якої рослини... передають команди на джерело освітлення. Функцію енергодат-

чика виконує тут біопотенціал самої рослини. Результат: значна економія електроенергії поряд з більшим нагромадженням біомаси. Подвійний, так би мовити, ефект. Можна уявити, який прибуток дасть практичне застосування цієї системи в масштабах країни!

— Друга технологія, яку ми зараз опрацюємо, — каже завідуючий сектором біофізики й екофізики рослин Володимир Васильович Петрушенко, — пов'язана з очищенням навколишнього середовища від різних забруднень — з використанням фітонцидних властивостей ефіроолійних рослин (лаванда, шавлія, кріп, фенхель тощо). Мова йде про санацію міської території, виробничих приміщень. Зокрема, ми заклали ділянки лаванди на Одеському припортовому заводі. Ефект знов-таки подвійний: очищення навколишнього середовища плюс естетизація праці робітників.

Та повернімося, як кажуть, до свого. Праця наукових працівників хіба не потребує естетизації?

4. ПЕЙЗАЖ У СТИЛІ Г. РОБЕРА

Старовинний парк, мальов-

ничі руїни. Десь у глибинах хащів — опечатана оранжерея. Спеціалісти з техніки безпеки перекрили доступ до сторічних пальмових плантацій. (Тут, до речі, знімався свого часу фільм «Раба кохання», й інтер'єр цілком відповідав епосі. Співчутливі працівники ботсаду потай прокопали хід до оранжереї й підгодували її стареньких в'язнів.

— Занедбаність, кажете? А хіба мало в Одесі інших таких місць? — похмуро кидає Володимир Васильович.

Я згадав пошкальованих атлантів і каріатид, що з фанатичною впертістю підпирають обшарпані альковни, атлантів-інвалідів, що не докличуться до допомоги, й не знайшов відповіді.

Потім ми здибали партгрупорга НДЛ-16 Віктора Олексійовича Гушера, який ознайомив нас із готовими проектами капітального (вибіркового!) ремонту будівель ботсаду. Все в проектах розраховано, продумано — чом же діло стоїть? Яка наївність! Адже підрядника нема й не передбачається. Університетську будтруппу до уваги брати не можна — в неї і без ботсаду клопотів по за-

в'язку. Та й який там з неї підрядчик? З її потужністю і технічною осначеністю! Де ж вихід? Очевидно, треба шукати зацікавленого замовника. Тобто таку організацію, яка б дуже потребувала нормального ходу досліджень в НДЛ-16. Та й місту не варто було б забувати про ботсад.

А поки що технічна документація, як і люди, що її склали, старіє...

Ми трохи відійшли від теми великої науки. Але як гарно ходити ось тут, на її околицях, по притрушених пісочком стежечках. Як добре тішити себе думкою, що старий парк сам собою чудовий і не покращає від кращого догляду. Який таємничий він, як сягає поза межі часу ось тепер, восени. Хай дарує мені читач повторення кінематографічних асоціацій (не дивно: щойно закінчився

Одеський кінофестиваль), виникає то живе відчуття не реального, а кіношного Болдіно, то — ландшафту у фільмі «Парад планет», то... Мені здавалося, я знав, передбачав, готовий був запрягтися, — зараз вискочить з-поза куців хтось незбагнений, почне обсіпати себе й нас із Володимиром Васильовичем опалім листям, імітуючи фонтан (фонтани тут зазвичай не діють). Щось таке станеться...

А ще ми втішалися тим, що цей парк — справжній притулок натхнення. Пускати б сюди людей творчих, скажімо, за членськими квитками якоїсь творчої спілки. Або організувати якийсь особливий Будинок творчості. Нам аж шкода зробилося цього парку з його мальовничими руїнами, що мають тенденцію врешті-решт розпастися остаточно, цього куточка старої Одеси, який геть втрапить своє обличчя в тому неблизькому майбутньому, коли все-таки настане черга подумати і про його долю. Тоді ніде буде знімати «ретро»-фільмів. Доведеться декорувати якусь подоби цього парку, його басейнів і фонтанів, його руїн і тіней померлих монстрів-квітників...

Стоїмо на алеї, розглядаємо похилу башточку особняка: а що, стоїть же собі Пізанська башта і нічого їй не робиться, і багато людей, що клопоталися її долею та сушили собі голову, чи довго простоят, вже й голів тих та всього іншого позбулися.

Як і слова, речі мають свої відмінки. І яке пуття з того, щоб бачити все в називному? Так говорив один значний письменник. І мені нічого до цього додати.

О. ГУБАР.

ВІД РЕДАКЦІЇ. Порушені в нарисі про ботанічний сад проблеми (перехід на госпрозрахунок, фінансова політика, питання управління, матеріально-технічна оснащеність і т. д.) тією чи іншою мірою стоять і перед іншими підрозділами університету. Настав час чесно й відверто обговорити їх, щоб спільними зусиллями розв'язувати. Сподіваємося, публікація матеріалів про ботсад стане прологом до такої розмови. Запрошуємо до участі в ній усіх зацікавлених.

Інженерна геологія і урбанізація

(Закінчення.
Початок на 1-ій стор.)

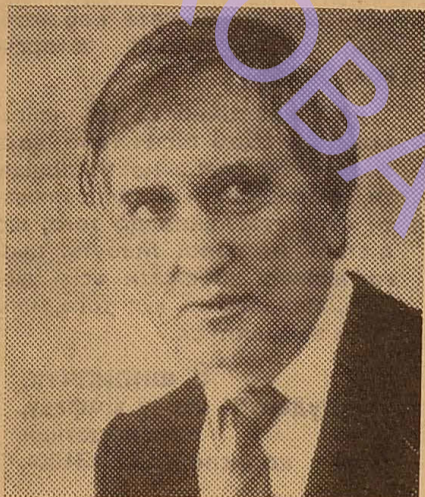
між історичними пам'ятниками та середовищем. Передусім, змінилося положення рівня ґрунтових вод, що в кінцевому підсумку призводить до нерівномірності опадів і деформації старовинних архітектурних споруд. Для того, щоб позбутися небажаного техногенного впливу, що знижує несучу здатність ґрунтів у підвалинах пам'ятника, слід вводити так звану глибинну охоронну зону — штучно створену чи природну, підтримувану цілеспрямованими заходами (укріплення ґрунтів), що зберігає несучу здатність ґрунтів і виключає вплив динамічних навантажень, зміну гідрологічного режиму в середови-

щі взаємодії окремої споруди. Створення такої зони дасть змогу запобігти руйнуванню пам'ятника, чого важко уникнути в зростаючому місті. Питання, що їх порушив доповідач, надзвичайно актуальні й для нашого міста. Живий приклад — бібліотека ОДУ, Тож дуже дивно, що жодна з доповіді одеських спеціалістів не була присвячена проблемі інженерно-геологічного стану наших архітектурних пам'ятників, раціонального використання прилеглих до них територій (підземні комунікації, наземний транспорт тощо).

Важливим питанням охорони й поліпшення геологічного середовища в межах одеського узбережжя є запобігання зсувним процесам. Цій проблемі присвячено цікаву доповідь І. П. Зелінського, С. А. Черкеза, А. В. Гузенка, Д. Д. Ібрагім-заде, В. М. Ринаса (ОДУ). Практичну реалізацію проблеми розглянуто на прикладі оцінки ефективності комплексу одеських протизсувних заходів на ділянці Ланжерон—Ариадія. Аналіз залежності зміни швидкостей деформування дренажних споруд, розташованих на зсувному схилі і плато, дали змогу не лише оцінити ефективність протизсувних заходів, а й виділити зсувні ділянки і виконати роботи для їх зміцнення.

14—16 жовтня семінар продовжив свою роботу.

Ю. ВІНОГРАДОВ.

Начальник відділу міського транспорту і інженерної підготовки території Т. Долгих (Москва) бесідує з учасниками семінару.

Виступає професор Є. М. Пашкін (Москва).

Фото В. ПАЩУКА.

екологія: міжнародное сотрудничество

Как часто в последнее время приходится видеть по ЦТ документальные кадры, запечатлевшие катастрофы на море: обьятые пламенем нефтеналивные суда, гигантские разливы нефти. Сколько таких эпизодов случается ежедневно в мировом океане. Обессилевшие чайки, издающие дельфины, медленное умирание всего живого в морских глубинах. Последнее — следствие не только аварий, которые предвидеть просто невозможно. Не-

гических проблем, но и немалый опыт проведения симпозиумов такого рода.

Действительно, достаточно взглянуть на тематику докладов и научных сообщений, с которыми должны выступить на совещании ученые ОГУ, чтобы убедиться в этом.

С основным докладом — «Современные проблемы охраны морской среды в связи с морскими геолого-разведочными работами» — на встрече ученых соцстран

НЕ НАВРЕДИТЬ ПРИРОДЕ

малый ущерб морям и океанам наносит и производственная активность человека, меньше всего замышляющего иногда над последствиями своих деяний.

Проблемам защиты морской среды посвящено совещание — семинар стран — членов СЭВ, открывшееся в Одессе 13 октября с. г.

Совещание проводится в рамках программы «Интерморгео». Его цель — рассмотреть вопросы защиты морской среды в связи с добычей полезных ископаемых на континентальном шельфе и в мировом океане, а также разработать структуру мониторинга.

Социалистические страны представлены на совещании делегациями специалистов из НРБ, ПНР и ЧССР; в советской делегации — представители Мингео СССР, и УССР, Минвуза УССР и других организаций.

Совещание — семинар и работа по сессиям рассчитаны на 4 дня. Тот факт, что хозяином — организатором совещания является Одесский госуниверситет, свидетельствует о серьезном вкладе одесских ученых-геологов в решение сложных экологических проблем современности.

У Одесского университета не только внушительные разработки в области эколо-

выступил Г. Г. Ткаченко, заведующий кафедрой общей и морской геологии ОГУ. Эколого-токсикологические исследования в приэкваториальной зоне Тихого океана, оценка качества морских донных осадков методами биотестирования, геологические аспекты проблемы загрязнения мирового океана — вот лишь некоторые из проблем, которыми занимаются одесские ученые.

Понятный интерес у участников совещания вызвали краткие сообщения их зарубежных коллег. Директор комитета охраны природной среды при Совете Министров НРБ — руководитель болгарской делегации Иван Савов ознакомил присутствующих с достижениями болгарских геологов.

Разработка методики определения нефтестроения в морях, качества прибрежных морских вод, последствия морской песчодобычи, получение соли из морской воды — таков диапазон исследований болгарских ученых.

— Наши ученые, — рассказывает руководитель польской делегации адъюнкт Данута Тропович (Сопот, ПНР), — занимаются проблемами добычи полезных ископаемых в мелководной зоне, изучают состояние окружающей среды при разработке строительных материалов.

С результатами экологиче-

ских разработок в ЧССР участники совещания ознакомили руководитель чехословацкой делегации доктор Иржи Пеликан. В ЧССР имеется немало успешных исследований в области изучения физико-химических параметров морской воды, особенно в определении концентрации тяжелых металлов в океанской среде.

Чешская сторона удовлетворена творческим сотрудничеством с советскими геологами. Доктор Пеликан выразил уверенность, что и нынешняя встреча даст импульс к дальнейшей интеграции усилий ученых двух стран.

— Решение важнейших экологических проблем, — подчеркнул в своем приветствии проректор по науке Одесского университета профессор А. Г. Толчий, — сегодня невозможно без интеграционных подходов. Более того, на нынешнем этапе научно-экономического сотрудничества социалистических стран мы уже должны говорить о межведомственном подходе. Советские ученые, — сказал в заключение А. Г. Толчий, — выражают надежду, что нынешнее совещание усилит связи ученых наших стран с целью обеспечения комплексного подхода к изучению всех компонентов мирового океана.

Эта деятельность полезна не только для народов социалистического сообщества, но и человечества в целом, потому что экологические проблемы неделимы и ответственность за их решение лежит на каждом честном ученом.

Первый день работы совещания показал, что его участники единодушны во мнении: надо сделать все возможное, чтобы пользование дарами океанов и морей не навредило матери-природе.

Н. УСПЕНОВ.

імена героїв революції безсмертні

А. Г. ЖЕЛЕЗНЯКОВ: про час і про себе

Учасникові Великої Жовтневої соціалістичної революції, легендарному героєві громадянської війни, славному революціонеру, червоному командирові Анатолію Григоровичу Железнякову цього року минуло б 92.

Синьокий, ясночубий, високий на зріст, гроза контрреволюції і безстрашний борець за владу Рад — таким залишився в пам'яті і спогадах сучасників цей воєнмор з Балтики.

Може здатися, що про нього ми знаємо багато, а дехто вдає, ніби знає про легендарного героя все.

Тимчасом, далеко не всі сторінки життя А. Г. Железнякова (його справжнє прізвище — Железніков) висвітлені в нашій історичній літературі, в пресі і навіть в енциклопедичних виданнях. Найчастіше і найдокладніше описуються, як правило, два періоди його життя: часи Жовтневої революції і початку 1918 року, а також події останнього бою, в якому брав участь А. Г. Железняков.

Про те ж, як складалося життя цього на подив мужнього й відважного борця до жовтня 1917 року; коли, як і чому він почав готувати себе до боротьби за краще майбутнє трудящих; чому і як прийшов до соціалістичної пролетарської революції, — на ці питання чіткої відповіді в нашій літературі поки що нема.

Якою мірою відповідає на них сам легендарний герой, залишивши прийдешнім поколінням свій щоденник і вірші. Частина цієї спадщини через чотири роки після героїчної загибелі автора друкував у кількох номерах журнал «Красный флот» (1922 рік). Згодом матеріали щоденника використовувалися, але частково і не завжди так, як цього вимагає література такого плану. Допущено, зокрема, багато випадків надто вільного поводження з текстом, зроблено чимало нічим не виправданих доповнень. У зв'язку з цим пропонуємо нашим читачам матеріали з життя А. Г. Железнякова, що їх на основі його щоденника та інших історичних документів підготував доцент І. К. Калмакан.

А. Железняков, уродженець підмосковного села Федоскіного, легко й добре вчився. Закінчивши церков-

но-приходське училище, вступив до військово-фельдшерської школи. Але його вабило море. Крім того, гні-

тив режим школи, проти якого він одного разу виступив. Зі школи його 6 травня 1912 року відрахували «як особу шкідливу й аморальну». Через такий документ юнак «не зміг» скласти екзаменів до Кронштадської морехідної школи, а потім до школи в Ростові-на-Дону. Він поїхав на Чорне море і найнявся кочегаром на судно.

З червня 1915 року А. Железняков — слюсар майстерень снарядів — патронного заводу Густава Ліста в Москві. У жовтні 1915 р. його призвали на військово-

морську службу. Він проходить навчання в Морській школі на судні «Океан» 2-го Балтійського флотського екіпажу. За протидурові висловлювання моряка заарештували й відправили під конвоем у Кронштадт. Дорогою заарештований сміливо обеззброїв конвою і втік. З цього моменту, за законами царської Росії, його вважали дезертиром і засудженим до 14 років каторжних робіт. Без копійки грошей, з фальшивими документами юнак виїхав до Туапсе і найнявся кочегаром на приватне судно. Саме цей період його життя — з 21 серпня 1916 року по 1 квітня 1917 — відбито в щоденнику героя.

Для правильного, об'єктивного сприйняття революційної діяльності і літературної творчості А. Г. Железнякова варто нагадати читачеві про його політичні погляди й переконання. Відомо, що в 1917 році Железняков належав до групи анархістів-комуністів, які підтримували більшовиків. У їх програмі звертає на себе увагу заклик негайного переходу після соціалістичної революції до комунізму, до організації суспільства у формі «федеративних виробничих і територіальних комун». Частина

анархістів, серед яких був і А. Железняков, брала участь в поваленні Тимчасового уряду, в захисті здобутків Великої Жовтня. «Анархісти, — говорив В. І. Ленін у березні 1919 року, — які були противниками влади взагалі, після ознайомлення з радянською платформою влади визнали Радянську владу». Серед цієї частини анархістів помітно вирізнявся А. Г. Железняков.

Матеріали щоденника розкривають його шлях до цього.

Дрібно-бісерні рядки, написані між вахтами, вражають спостережливістю, літературністю, подекуди навіть художністю. В центрі титульної сторінки щоденника — рідкісне фото автора з часів служби на судні «Океан». Навколо фото — кілька програмних девізів. Перший з них — своєрідна присяга: «Аж до хвилни, коли не зможу писати, доти не буде білих сторінок». Другий девіз, очевидно, сподобався А. Железнякову своїм заключним змістом:

Если в жизни случится,
Что горе с нуждой,
Как гроза, над тобой

(Закінчення на 4-ій стор.)

А. Г. Железняков: про час і про себе

(Закінчення.
Початок на 3-ій стор.).

пронесеться,
Не робей. І сміло вступає
с ними в бой,
І привітливо жинь
улыбнеться.

Останній з девізів лунає карбовано: «Чим важча й небезпечніша боротьба, тим приємнішою і солодшою є перемога».

Кілька таких мотивів проходить крізь увесь щоденник і становлять його структуру.

На багато питань життя юнак шукає відповідей. Найбільше його хвилюють «свобода, воля, праця і робота, хоч і до виснаження, але до душі». Відповідає він собі на це найвищим прагненням назбирати грошей і шукати свободи десь поза межами Росії. «Що треба мені, втікачеві від закону? — питає він себе й не без іронії відповідає: «Швидше б тільки видобути з кордонів нашої приємної вітчизни».

Та невдовзі, проаналізувавши те, що сталося з ним у червні 1916 року, він пише: «Як попадуся, скажу: вбийте, замуруйте, але служите я вам не буду, не можу, не хочу користися вашим законам». І далі: «Захищатися буду доти, поки рука матиме силу опиратися і голова не перестане працювати».

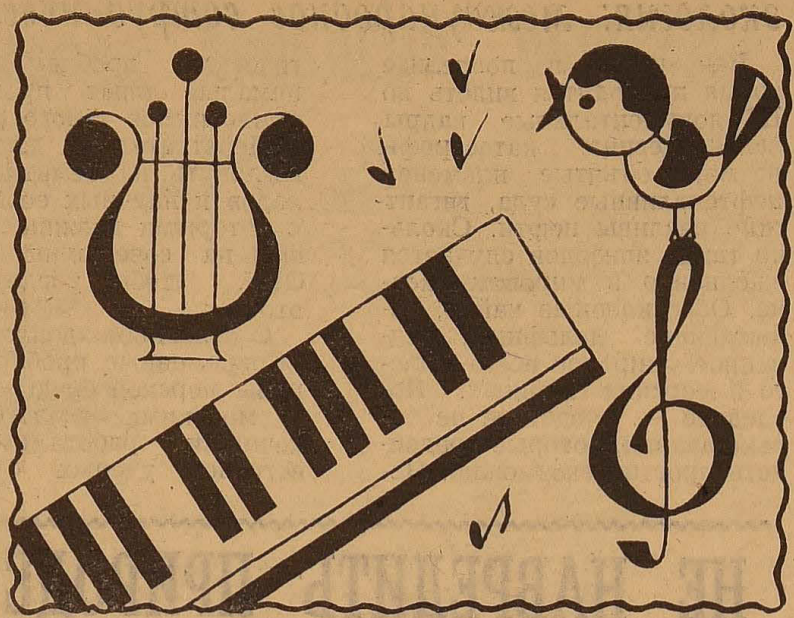
І він готує себе до боротьби. 5 жовтня 1916 року в щоденнику записує: «Багато важких випробувань лежить на шляху. Але я знаю, я вірю, що вони — ніщо порівняно з метою, і в ім'я її — свободи, вільної праці — я готовий на все».

У виробленні програми боротьби А. Железняков підносить часом до філософських узагальнень: «Тому, хто пішов назустріч життю-шторму, не треба боятися загибелі. І горе тим, хто злякався страшних, сивих дідів-валів. Вони загинуть, не подолавши й третини шляху». І він мріє про життя, в якому можна буде «працювати й відчувати, що ти ні від кого не залежиш».

А. Железняков повстає проти безпорадності, бездіяльності і намагається виховати в собі риси борця. «Ганьба боягузові!» — пише юнак у щоденнику. — Боягуз повинен бути стоптаний ногами, йому немає місця в житті».

Постає зі щоденникових сповідей і боротьба автора з самим собою, зі своїми далекими від ідеалу рисами характеру. Цей шлях морального вдосконалення веде й до зростання політичної свідомості. Притаманні анархістські зверхність і гіперболізація власної особи поступово переходять у Железнякова в усвідомлення приналежності до певного класу, до розуміння завдань боротьби цього класу. Якщо, скажімо, в записі від 13 вересня 1916 року сказано: «Все, що я матиму, все, чого досягну, належатиме тільки мені», — то дещо згодом крізь рядки щоденника проступає справжня стурбованість долею товаришів-моряків, глибокий аналіз суспільних причин їхньої неписьменності, часом схильності до пияцтва. Щодо себе самого, то 18 січня 1917 року А. Железняков записує: «Вирішив кинути пийти». Це рішення, як показав дальший життєвий шлях героя, було твердим і безповоротним.

І. КАЛМАКАН,
доцент.

Знайомтесь: Олександр Градський

Чому знайомство? — спитає читач? Скажу: річ у тім, що ми давно звикли до телебачення, що звужує наше сприйняття світу до рамок екрану. Жива ж зустріч з людиною породжує живі думки й багато в чому розкриває душу того, з ким ти розмовляєш. Тож для мене зустріч з Олександром Градським була, можна сказати, одкровенням.

Ми не так часто бачимо його на телеекрані чи слухаємо по радіо. Тому судити про автора з кількох пісень, тим більше, що деякі з них безцеремонно покалічені скороченнями, буде неправильно. В залі ж створилося відчуття розмови з глядачем. Тобто не було враження, що слухачі й виконавець перебувають в різних умовах. Широкий голосовий діапазон, імпровізацій-

ність, м'яка самоіронія, своєрідна манера виконання з перших хвилин звели думки й відчуття залу в одне.

Запитання із залу:

— Олександр, а чому ви не виступаєте в Палаці спорту?

— По-перше тому, що Палац спорту надто великий. Глядачі далеко, їх не видно. Втрачається нитка спілкування, якою ми так потребуємо. По-друге, в Палаці спорту запрошують далеко не всіх. Часом зовсім випадкових людей.

Ця відповідь, що говорить сама за себе, викликала довірливість у глядачів. На столику поруч зі сценою збиралося дедалі більше записок.

— Як ви ставитесь до хеви-металу?

— В сімдесяті роки я робив те саме. Правда, тоді ми не знали що це — хеви-метал.

— Як ви ставитесь до творчості Володимира Висоцького?

— Я дуже поважаю Висоцького і його творчість. Шкода, що не можу віднести себе до його друзів. А щодо творчості, то мені ближчий Галич. Якщо ж говорити про поетів-громадян, то варто згадати й Окуджаву, а також чудового поета Ахматову.

— Де ви здобули музичну освіту?

— Вчився в музичному училищі в класі скрипки. Згодом

закінчив інститут ім. Гнесіних по класу композиції у Тихона Хренникова.

— Чому ви не співаєте в опері?

— Не все залежить від мене. А втім зараз готується до запису опера «Борис Годунов», де я, якщо все буде гаразд, співатиму юродивого.

— Ваші останні роботи?

— На одеській кіностудії знімається фільм «Граф Монте-Кристо», до якого я написав дев'ять пісень.

Діалог виконавця з глядачами на цьому, звичайно, не закінчується. Але, думаю, й цього досить, щоб передати живе враження від зустрічі з Градським, автором і виконавцем багатьох популярних пісень.

На закінчення вечора я звернувся до Олександра з останнім запитанням:

— Що ви можете побажати тим, хто займається авторською піснею?

— Самостійності. Це найголовніше. Щоб після тебе щось залишилося, треба не наслідувати, а працювати й висловлювати своє ставлення до того, що діється навколо. Мабуть, цього можна побажати всім людям, незалежно від того, чим вони займаються.

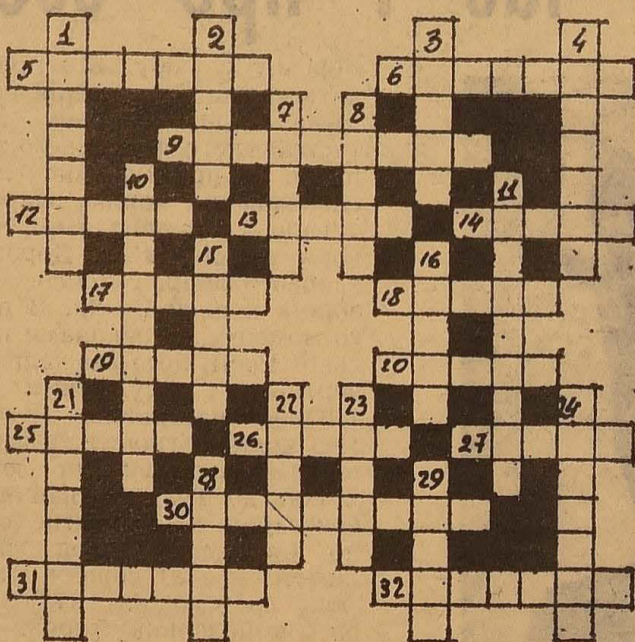
С. ФИЛИПЧУК,
студент II курсу хіміяку,
позаштатний
кореспондент «ЗНУ».

Рання осінь.

Фотоетюд І. МОСКАЛЕНКА.

КРОССВОРД

ПО ГОРИЗОНТАЛИ. 5. Длинная плоскодонная одновесельная венецианская лодка. 6. Лагерь для автотуристов. 9. Невосприимчивость организма к какому-либо инфекционному заболеванию. 12. Живописное изображение, являющееся предметом религиозного поклонения. 13. Книга, содержащая изложение догм и положений мусульманской религии. 14. Химический элемент, мягкий металл серебристо-белого цвета. 17. Вой-

лочный ковер из овечьей или верблюжьей шерсти. 18. Короткий военный мундир из белого сукна в дореволюционной русской армии. 19. Государство в Азии. 20. Сумчатое животное. 25. Лучшие представители общества. 26. Площадка, покрытая песком или опилками, на которой даются представления. 27. Огородное растение, употребляемое как приправа к пище. 30. Художник, создающий объемные изображения. 31. Свойство тела сохранять состояние покоя или движения, пока какая-либо внешняя сила не заставит его изменить это состояние.

ПО ВЕРТИКАЛИ. 1. Травянистое лекарственное растение. 2. В древнегреческой мифологии: обиталище, а также собрание, сонм богов. 3. Река, впадающая в Каспийское море. 4. Состояние общества, характеризующееся отсутствием организаторской власти. 7. Небольшое селение на Украине, на юге России. 8. Затопленное водами моря расширенное устье реки, превратившееся в залив, иногда отделенное от моря широкой косой. 10. Лицо, скрывающее свое настоящее имя. 11. Уровень умственного развития человека. 15. Художественный стиль в архитектуре, возникший во Франции в период империи Наполеона I. 16. Взрывчатое вещество. 21. Высокопроизводительный мощный прокатный стан, предназначенный для обжига стальных слитков большого поперечного сечения. 22. Стиль спортивного плавания. 23. Курорт на побережье Черного моря. 24. Поток воды, падающий с отвесного уступа. 28. Ценная бумага. 29. Продукт труда, произведенный для продажи.

Составили Т. КОРНЕЦУК, В. ЮХИМЕНКО.

Філателія

«Мінськ—87»

Традиційна філателістична виставка з участю колекціонерів із міст-героїв цього року проводилася в столиці Білорусії місті-герої Мінську. Було показано понад сотню експозицій, серед них — дві колекції наших земляків, В. П. Пономар підготував тематичну збірку поштових мініатюр «Бойові нагороди Батьківщини», а студент 3 курсу механіко-математичного факультету ОДУ Валерій Мозель розробив тему «Місто-герой Одеса». В експозиції поштові марки, художні конверти з марками, листи періоду героїчної оборони Одеси. Вони розповідають про історію міста, його революційні і бойові подвиги, про знатних земляків і наших гостей. На поштових мініатюрах портрети М. І. Пирогова, Д. І. Менделєєва, І. І. Мечникова, інших вчених, діяльність яких пов'язана з містом і університетом.

Колекції наших земляків відзначено бронзовими медалями. Міністерство зв'язку СРСР випустило до виставки художній конверт. У дні виставки, на мінському поштамті проводилось погашення кореспонденції спеціальним штемпелем.

І. СИЛЬНИЦЬКИЙ.

До уваги читачів

У магазині передплатних видань проходить безлімітна передплата різної літератури. Можна, зокрема, передплатити двотомну збірку творів М. Ю. Лермонтова (завдаток 3 карбованці), двотомник В. Маяковського (завдаток 2 карбованці), а також двотомну збірку віршів С. Єсеніна (завдаток 1 карбованець).

Крім того, відкрито передплату таких видань:

1. Словарь древнерусского языка XI—XIV веков. Видання — десяти томне, призначене для широкого кола спеціалістів: лінгвістів, літературознавців, істориків, юристів, а також для всіх славистів.
2. Видавництво «Русский язык», завдаток 3 карбованці.
3. Всемирная история экономической мысли, 6 томів, видавництво «Мысль», завдаток 2 карбованці.
4. Украинская литература в общеславянском и мировом контексте, 5 томів. Видавництво «Наукова думка». Завдаток 5 карбованців 60 копійок.
5. Химическая энциклопедия в 5 томах. Видавництво «Сов. энциклопедия».
6. Интенсификация социальной экономики, 5 томів, 6 книг. Видавництво «Наукова думка».
7. Повышение эффективности производства, 3 томи. Видавництво «Наукова думка». Завдаток 2 карбованці 60 копійок.

270000, Одеса-Центр, вул. Петра Великого, 2, держуніверситет, редакція газети «За наукові кадри».

ЗАХОДЬТЕ:

Одеса, вул. Петра Великого, 2, 3-й поверх, кімната 86.

ДЗВОНІТЬ:

тел. 23-84-13

Редактор М. ЩЕРБАНЬ.